

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕАТРУ,
КІНО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ ІМЕНІ І. К. КАРПЕНКА-КАРОГО

ТИТАРЕНКО ЯНА ОЛЕКСІВНА

СПЕЦІАЛЬНИЙ КУРС
«СЦЕНІЧНА АДАПТАЦІЯ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ
В ТЕАТРІ ЛЯЛЬОК»

Методична розробка за тематикою творчого мистецького проекту

Творчий керівник:

Неупокосєв Руслан Валентинович,
професор, заслужений діяч мистецтв України

Науковий консультант:

Іванова-Гололобова Дар'я Олександрівна,
кандидат мистецтвознавства

Анотація. Методична розробка присвячена **сценічній адаптації поетичних творів у театрі ляльок.**

Матеріали містять теоретико-методологічні засади роботи над поетичним текстом як драматургічною основою (для вистави, уривку, етюд, перформативної дії), а також практичні рекомендації для студентів щодо трансформації поетичного слова в дію засобами театру ляльок.

Теоретична частина висвітлює особливості поетичного мислення в сценічному просторі, принципи візуалізації метафори, поняття пластичної поезії та образності театру ляльок.

Практична частина розглядає етапи адаптації віршованого тексту, роботу з ритмом, римою, мелодикою, а також взаємодію слова, ляльки й актора.

Курс розрахований на здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки», спеціальність В6 «Перформативні мистецтва» та 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 026 «Сценічне мистецтво».

Тривалість курсу – один семестр.

Мета курсу – надати знання студентам про поетичний театр і його основні компоненти, познайомити з метафорою, символом, (образом) знаком та надати практичні навички для інтерпретації та візуалізації подачі поетичного тексту засобами театру ляльок.

Здобувачі курсу мають **знати:**

- Основні принципи сценічного аналізу поетичного тексту.
- Специфіку поезії як явища театрального мистецтва.
- Відмінності між літературною та сценічною поетикою.
- Структуру поетичного тексту як систему сценічного образу.
- Художні тропи (метафора, символ, алегорія тощо) та їх сценічні функції.
- Методи образно-сценічного аналізу поетичного матеріалу.

- Принципи розвитку уяви та креативного мислення у сценічній практиці.
- Основи інтонаційно-пластичного опрацювання поетичного тексту.
- Особливості імпровізаційних методів у створенні сценічної структури.
- Принципи побудови малої сценічної форми в театрі ляльок на основі поезії.

У результаті проходження спеціального курсу студенти мають **вміти:**

- Аналізувати поетичний текст як основу сценічної дії.
- Визначати художні тропи та використовувати їх у сценічній адаптації.
- Застосовувати методи образно-сценічного аналізу поетичного матеріалу.
- Розвивати уяву та асоціативне мислення через тренінгові практики.
- Створювати варіативні інтерпретації одного поетичного тексту.
- Інтонувати поетичний текст з урахуванням сценічного завдання.
- Використовувати пластику для втілення художніх образів і тропів.
- Імпровізувати для створення сценічної структури.
- Перетворювати поетичний образ у сценічну дію засобами театру ляльок.
- Формувати цілісну сценічну композицію та завершену форму на основі поетичного матеріалу.

ПИТАННЯ СПЕЦКУРСУ

Розділ 1. Поезія як матеріал сценічного мислення

ТЕМА I. Поезія як явище театрального мистецтва

- 1.1. Сценічний аналіз поетичного тексту.
- 1.2. Літературна і сценічна поетика: взаємодія і відмінності.

ТЕМА II. Поетичний текст як система сценічного образу

- 2.1. Поетичний текст як основа сценічної дії.
- 2.2. Художні тропи (метафора, символ, алегорія тощо) як інструмент сценічної адаптації.
- 2.3. Методи образно-сценічного аналізу поетичного тексту.

Розділ 2. Дослідження поетичного образу в тренінгових практиках

ТЕМА III Тренінг уяви і креативного мислення

- 3.1. Тренажі на розвиток уяви та асоціативного мислення.
- 3.2. Креативні практики: множинність інтерпретацій одного поетичного матеріалу.

ТЕМА IV. Інтонційно-пластичне опрацювання поетичного тексту

- 4.1. Тренінги з інтонування поетичного тексту.
- 4.2. Вправи з пластики на інтерпретацію художніх троп у поетичному тексті.

ТЕМА V. Імпровізаційно-сценічне втілення поетичного образу

5.1. Імпровізація як спосіб створення сценічної структури.

5.2 Перетворення поетичного образу в сценічну дію засобами театру ляльок.

Розділ 3. Малі сценічні форми в театрі ляльок на основі поезії

ТЕМА VI. Вибір та концептуалізація виразних засобів у роботі з поетичним матеріалом

6.1. Вибір виразного засобу театру ляльок для відтворення поетичного матеріалу.

6.2. Створення концепції поетичного етюду вибраними засобами виразності театру ляльок.

ТЕМА VII. Образно-пластична та звуково-світлова організація поетичного етюду

7.1. Пошук світлової та звукової партитур як носіїв метафор і символів поетичного етюду.

7.2. Оживлення простору, кольору та об'єкту, як засобів втілення поетичного образу.

7.3. Стель і умовність як критерій точності сценічного виконання

7.4. Здійснення пластичного пошуку сценічного втілення поетичного тексту засобами театру ляльок.

ТЕМА VIII. Сценічна виразність та завершення малої форми

8.1. Відпрацювання темпоритму, атмосфери та композиції малої форми.

8.2. Закріплення звукової партитури читання поетичного тексту засобами театру ляльок.

8.3. Формування емоційної виразності сценічної подачі з урахуванням засобів виразності та змісту поетичного матеріалу.

8.4. Удосконалення та відпрацювання всіх компонентів сценічного втілення.

Розділ 4. Розширення до складніших сценічних форм (факультативний блок)

ТЕМА ІХ. Формування сценічної драматургії на основі поетичного матеріалу

9.1. Об'єднання поетичних текстів у цілісну композицію.

9.2. Побудова драматургії на основі поезії.

9.3. Перехід від фрагментарної форми до цілісної вистави театру ляльок.

ТЕМА Х. Синтез виразних засобів у створенні вистави театру ляльок

10.1. Візуальна та звукова партитура вистави театру ляльок.

10.2. Ансамблева робота над сценічним твором.

10.3. Формування цілісної вистави театру ляльок на основі поетичного матеріалу.

Форми навчання

Теоретичне лекційне навчання, практичні заняття, індивідуальні та самостійна робота.

Тематика практичних занять

1. Практичне опрацювання поетичного тексту як сценічної структури: визначення дієвих одиниць тексту, образних центрів та потенціалу сценічної дії.
2. Експериментальна робота з художніми тропами у сценічному просторі: трансформація метафор, символів і алегорій у пластичні, звукові та візуальні сценічні рішення.
3. Тренінгові практики розвитку сценічної уяви та образного мислення: створення варіативних інтерпретацій поетичного матеріалу в умовах імпровізації.
4. Інтонційно-пластичне моделювання поетичного образу: поєднання голосової, пластичної та об'єктної виразності у роботі з поетичним текстом у системі театру ляльок.
5. Створення завершеної малої сценічної форми на основі поезії: розробка концепції, темпоритму, атмосфери та цілісної сценічної композиції з використанням виразних засобів театру ляльок.

Орієнтовний перелік питань для підсумкового контролю

1. У чому полягає специфіка поезії як явища театрального мистецтва та які її сценічні можливості?
2. Як здійснюється сценічний аналіз поетичного тексту та які його основні етапи?
3. У чому полягають взаємозв'язки та принципові відмінності між літературною і сценічною поетикою?
4. Як поетичний текст функціонує як основа сценічної дії та сценічного образу?

5. Яку роль відіграють художні тропи (метафора, символ, алегорія тощо) у сценічній адаптації поетичного матеріалу?
6. Якими є методи образно-сценічного аналізу поетичного тексту та як вони застосовуються на практиці?
7. Як розвиваються уява та асоціативне мислення у процесі роботи з поетичним матеріалом?
8. У чому полягає специфіка інтонаційно-пластичного опрацювання поетичного тексту в сценічній практиці?
9. Як відбувається перетворення поетичного образу в сценічну дію засобами театру ляльок?
10. Які принципи формування цілісної вистави театру ляльок на основі поетичного матеріалу?

Рекомендовані до перегляду поетичні вистави театрів ляльок

України:

- «Великий льох» Полтавський академічний обласний театр ляльок (Режисура Ніко Лапунов)
- «Вертеп.Війна.Вірші.» Харківський державний академічний театр ляльок ім. В.А. Афанасьєва (Режисура Оксана Дмитрієва)
- «Вже почалось, мабуть, майбутнє...» державний іспит з майстерності актора театру ляльок 5 АТЛ курсу денної форми навчання, кафедри акторського мистецтва та режисури театру ляльок, Київського національного університету театру, кіно і телебачення ім. І. К. Карпенка-Карого (Режисура Юрій Чайка)
- «Вже почалось, мабуть, майбутнє...» Хмельницький академічний обласний театр ляльок (Режисура Юрій Чайка)
- «Витівки Лиса Микити» Львівський академічний театр ляльок (Режисура Володимир Підцерковний)

- «Вовк та семеро козенят» Івано-Франківський академічний обласний театр ляльок імені Марійки Підгірянки (Режисура Катерина Лук'яненко)
- «Енеїда» Київський академічний театр ляльок Замок на горі (Режисура Дмитро Драпіковський)
- «Золоторогий Олень» Львівський академічний театр ляльок (Режисура Сергій Брижань)
- «Івасик Телесик» Рівненський академічний обласний театр ляльок (Режисура Олена Ткачук)
- «Ірод» Закарпатський академічний обласний театр ляльок (Режисура Наталія Орешнікова)
- «Казка про Мару» Львівський академічний театр ляльок (Режисура Яна Титаренко)
- «Калинова сопілка» Харківський державний академічний театр ляльок ім. В.А. Афанасьєва (Режисура Лілії Осейчук під керівництвом Оксани Дмитрієвої)
- «Лабіринти мистецтва» студенти ЛНУ ім.Франка (Режисура Яна Титаренко)
- «Лісова пісня» Київський академічний театр ляльок (Режисура Олег Мосійчук)
- «Лісова пісня» Рівненський академічний обласний театр ляльок (Режисура Олександр Іноземцев)
- «Микита Кожум'яка» Житомирський академічний обласний театр ляльок (Режисура Олег Лубенець)
- «Параджанов.Балкон дитинства» Харківський державний академічний театр ляльок ім. В.А. Афанасьєва (Режисура Аліса Гладкова)

- «Різдво.Тризна» Львівський академічний театр естрадних мініатюр «І люди, і ляльки » (Режисура Надія Крат, Олексій Кравчук)
- «Садок вишневий» Львівський академічний театр ляльок (Режисура Сергій Брижань)
- «Сон літньої ночі» Одеський академічний обласний театр ляльок (Режисура Євгеній Резніченко)
- «Тарас» Львівський академічний театр ляльок (Режисура Сергій Брижань)
- «У нашій раї на землі» Закарпатський академічний обласний театр ляльок (Режисура Олександр Куцик)
- «Цар Плаксій та Лоскотон» Полтавський академічний обласний театр ляльок (Режисура Олена Суптеля)
- «Цар Плаксій та Лоскотон» Чернівецький академічний обласний театр ляльок (Режисура Іван Данілін)
- «Чорний півень» Херсонський академічний обласний театр ляльок (Режисура Наталія Орешнікова)

Рекомендована література:

1. Горайнова Ю. В. Мова жестів античного театрального та ораторського мистецтва. Наука. Релігія. Суспільство. 2008. № 1. С. 207–209.
2. Єфремов С. Монолог із лялькою як спеціальний тренаж у вихованні лялькаря. Метод. рекомендації. Київ: Веселка, 2011. 55 с.
3. Іванова-Гололобова Д. О. Вистава «Лебеді материнства» Дніпропетровського обласного театру ляльок за поезіями Василя Симоненка як виклик стандартизованій драматургії

- театру ляльок радянських часів. *Вісн. Львів. ун-ту. Сер.: Мистецтвознавство*. 2024. Вип. 25. С. 140–155.
4. Інютючкін О. О. Мала енциклопедія режисера театру анімації : матеріали до курсів «Режисура театру анімації», «Теорія театру анімації», «Історія театру анімації України», «Історія світового театру анімації» для студ. навч. закл. III–IV рівнів акредитації : навч. посіб. / Харк. нац. ун-т мист. ім. І. П. Котляревського. Харків : Колегіум, 2012. 167 с.
  5. Неупокоєв Р. В. Онтологія мистецтва ігрової ляльки як культурне втілення специфічних засобів виразності // Науковий вісник КНУТКіТ. Київ, 2018. Вип. 23. С. 28–33.
  6. Остюк І. Процес вивчення основ тростинної ляльки. *Просценіум*. 2024. № 3–4. С. 154–156. URL: <https://proscenium.lnu.edu.ua/first-studies/protses-vyvchennia-osnov-trostrynoi-lialky/> (дата звернення: 08.05.2026).
  7. Паві П. Словник театру. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 639 с.
  8. Піз А. Мова рухів тіла. Київ : Видавництво КМ-Букс 2017. 416 с.
  9. Русабров Є. Компоненти та художні засоби театру анімації // Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти. Харків : Харк. держ. ун-т ім. І. П. Котляревського, 2005. Вип. 15. С. 219–225.
  10. Русабров Є. Театр ляльок як типологічна модель режисерського театру. *Київське музикознавство : зб. ст.* Київ, 2001. Вип. 6. С. 313–323.
  11. Сварник Б. Поезія фізичного вираження Е. Декру в контексті формування сучасного мистецтва пантоміми. *Культура і сучасність: альм.* Київ : Мистецтво, 1970. С. 151–153.

12. Сільченко Т. І. Важливість імпровізованої ляльки для майбутнього актора лялькаря / Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : мистецтвознавство / за ред. О. С. Смоляка. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. № 2. С. 162–163.
13. Сільченко Т. І. Жест в пластиці рук як прийом художньої виразності в контексті образотворчого мистецтва: типологічний аспект / Науковий вісник КНУТКіТ. Київ, 2022. Вип. 31. С. 26–27.
14. Сільченко Т. Проблема поєднання пластики ляльки і слова в процесі навчання. *Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. 2020. Вип. 26. С. 180–184.
15. Сільченко Т. І. Художня виразність, уява і фантазія як цільові установки розвитку пластики рук у навчальному процесі / Науковий вісник КНУТКіТ імені І. К. Карпенка-Карого. Київ, 2023. Вип. 32. С. 47.
16. Фесенко С. Я. Школа лялькаря: від тренінгу до образу з лялькою : посібник / Харків. нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків : ПромАрт, 2019. 129 с. : іл., фот.
17. Щукіна Юлія. Процеси оновлення художньої мови театру анімації в другій половині ХХ – на початку ХХІ століття : навч.-метод. посібник. Харків : Колегіум, 2023. 280 с.

Корисні посилання:

-Бібліотека української літератури «УкрЛіб» — ukrlib.com.ua

-Громадська організація «Український національний центр міжнародної спілки діячів театру ляльок» — unima.org.ua

-Національна спілка театральних діячів України — nstdu.com.ua

-Просценіум (театрознавчий часопис) — prosaenium.lnu.edu.ua

-Український інститут книги — ubi.org.ua

-Український центр культурних досліджень — ucss.org.ua

-Dramox (онлайн-платформа театральних вистав) — dramox.com.ua

-UNIMA International — unima.org

сайти театрів :

- Вінницький академічний обласний театр ляльок <https://puppet.vn.ua/>
- Волинський академічний обласний театр ляльок puppet.volyn.ua
- Дніпровський міський театр ляльок teatr.kukol.dp.ua
- Житомирський академічний обласний театр ляльок teatr.kukol.zt.org
- Закарпатський академічний обласний театр ляльок bavka.com
- Запорізький академічний обласний театр ляльок teatr-lyalyok.zp.ua
- Івано-Франківський академічний обласний театр ляльок імені Марійки Підгірянки ifteatr.org.ua
- Київський академічний театр ляльок akadempuppet.kiev.ua
- Львів академічний обласний театр ляльок lvivpuppet.com
- Львівський академічний театр естрадних мініатюр “І люди, і ляльки” puppet.lviv.ua
- Одеський академічний обласний театр ляльок <http://www.teatr-kukol.od.ua/>
- Полтавський академічний обласний театр ляльок pl-puppet.com.ua
- Рівненський академічний обласний театр ляльок teatr.rv.ua

- Харківський державний академічний театр ляльок імені Віктора Афанасьєва puppet.kharkov.ua
- Херсонський академічний обласний театр ляльок teatrkukol_ks@ukr.net
- Хмельницький академічний обласний театр ляльок dyven.org
- Чернівецький академічний театр ляльок lyalkychernivtsi@gmail.com